

ZPRÁVA O ČINNOSTI SEKCE ARCHIVNICTVÍ KATEDRY HISTORIE FF UP V OLOMOUCI ZA AKADEMICKÝ ROK 2019/2020¹

Věra Slavíková

Do prvního ročníku v akademickém roce 2019/2020 nastoupilo 10 studentů archivnictví (sedm jednooborových, tři dvouoborová, minor). Ve druhém ročníku studovalo šest jednooborových a pět dvouoborových posluchačů, ve třetím pak šest jednooborových frekventantů (pět jednooborových, jeden dvouoborový). Ve třech termínech (leden, červenec a září 2020) pět uchazečů obhájilo bakalářskou diplomovou práci a čtyři studenti složili státní závěrečnou zkoušku, další posluchačka absolvovala státnice zčásti.²

Po úspěšném akreditačním řízení zůstává garantem studia obou forem archivnictví doc. Mgr. Antonín Kalous, M.A., Ph.D. Výuku pomocných věd historických, archivnictví, dějin správy a dalších předmětů studia zajišťovali zejména kmenoví členové sekce Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D., Mgr. Věra Slavíková, Ph.D. a Mgr. Ema Šimková, Ph.D. Z dalších členů katedry, zabezpečujících základní předměty oboru, je třeba připomenout PhDr. Karla Podolského a doc. PhDr. Michaela Viktoříka, Ph.D., rovněž i externisty PhDr. Filipa Hradila, PhDr. Karla Chobota, PhDr. Bohdana Kaňáka, Ph.D., Mgr. Roberta Mečkovského, Ph.D., Mgr. Miroslava Myšáka a PhDr. Jana Štěpána, Ph.D. Na výuce a její organizaci participovaly i interní doktorandky Mgr. Soňa Chmelíková a Mgr. Dana Surá.

Obdobně jako v předchozích letech i v tomto akademickém roce se oddělení archivnictví podílelo na několika grantových projektech. Pokračoval studentský projekt *Sociální vazby a korespondenční partneři Karla II. z Lichtensteinu-Castelcornu ve světle dochované korespondence*, který byl podpořen

¹ Za spolupráci při zjišťování informací děkuji Mgr. Janě Oppeltové, Ph.D. a Štěpánu Koudelovi ze studentské sekce ČASu.

² Byly obhájeny následující bakalářské diplomové práce: MINAŘÍKOVÁ, Vendula: *Nešvera, Josef (1842–1942). Inventurní studie osobního fondu*; ORLOVÁ, Veronika: *Dějiny a katalog historického fondu farní knihovny Skorošice*; PAVLÍKOVÁ, Veronika: *Inventář k fondu Spořitelna Místek 1870–1944 (1948)*; PIVOŇKOVÁ, Alena: *Farní úřad u kostela sv. Vojtěcha v Praze – Novém Městě (Historie farního úřadu a inventurní studie archivu farnosti)*; SMOLKA, Lukáš: *Osobní fond Karla Alexe Pospíchal, generálmajora v. v. (23. 3. 1913–7. 7. 2006)*.

v rámci univerzitní studentské grantové soutěže IGA³ a byl završen vydáním publikace *Komunikační síť biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu (1624–1695)*.⁴ Na její představení odborné veřejnosti, které bylo plánováno na 30. září 2020, nedošlo vzhledem ke koronavirové epidemii, přesto si uvedená monografie získala čtenáře a její zjištění se již teď stala zdrojem dalších badatelských a diplomových prací. Od května 2017 do dubna 2020 participovala sekce archivnictví na celouniverzitním projektu OP VVV ESF *Univerzita Palackého jako komplexní vzdělávací instituce*,⁵ jehož cílem byla inovace dosavadního studia tak, aby vycházelo vstříc potřebám praxe a umožnilo větší uplatnění našim absolventům, což reflektuje i nová koncepte akreditace.

Členové sekce usilují o popularizaci historických událostí či osobností s důrazem na interpretaci pramenů, což se odrazilo i na několika aktivitách v tomto školním roce. Jubileum dvou set let od nástupu arcivévody Rudolfa Jana Habsbursko-lotrinského na stolec olomouckých arcibiskupů připomněla nejen výstava v kryptě dómu sv. Václava (květen až listopad 2019) s názvem *Rudolf Jan a katedrála*,⁶ ale i Týden humanitních věd ve dnech 10.–14. listopadu 2019, který byl tomuto muži věnován. Byl zahájen klavírním koncertem v kapli Božího Těla v Uměleckém centru UP a tamtéž v následujících čtyřech večerech byly uspořádány vždy tři přednášky určené široké veřejnosti. Každá trojice byla zaměřena na konkrétní téma, a tak se posluchači mohli podrobněji seznámit s osobností arcibiskupa Rudolfa Jana,⁷ s jeho širokými kulturními zájmy,⁸ ale i méně známými stopami jeho působení,⁹ včetně jeho

³ Řešitelé Mgr. Soňa Chmelíková, Mgr. Kryštof Kouřil a Mgr. Zuzana Orálková jsou od ledna 2018 součástí širšího výzkumného týmu Společnost v historickém vývoji od středověku po moderní věk IV. (IGA_FF_2018_006).

⁴ ORÁLKOVÁ, Zuzana – TOPIČOVÁ, Soňa – KOUŘIL, Kryštof (eds.): *Komunikační síť biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu (1624–1695)*. Olomouc 2019.

⁵ Registrační č. projektu CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002337 (1. 5. 2017 – 30. 4. 2021).

⁶ Výstava trvající od 24. 5. 2019 do 15. 11. 2019 byla součástí Jubilejního roku Rudolfa Jana a její libreto připravili a expozici instalovali PhDr. Martin Kučera z Arcibiskupství olomouckého, Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D. a absolvent katedry historie Mgr. Miroslav Výmola.

⁷ *Rodinné zázemí a život Rudolfa Jana arcivévody Habsbursko-lotrinského* (Mgr. Ema Šimková, Ph.D.); *Působení Rudolfa Jana Habsbursko-lotrinského na stolci olomouckých arcibiskupů* (Mgr. ThLic. Tomáš Parma, Ph.D.); *Písemná pozůstalost arcibiskupa Rudolfa Jana Habsbursko-lotrinského* (Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.).

⁸ *Kroměřížská knihovna olomouckého arcibiskupa Rudolfa Jana* (Mgr. Miroslav Myšák); *Arcibiskup Rudolf Jan Habsbursko-lotrinský jako skladatel a hudební sběratel* (doc. Mgr. Jana Spáčilová, Ph.D.); *Olomoucké divadlo a arcibiskup Rudolf Jan Habsbursko-lotrinský* (doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.).

⁹ *Rozprodej obrazové sbírky olomouckých biskupů a arcibiskupů za Rudolfa Jana Habsbursko-lotrinského* (Mgr. Miroslav Kindl, Ph.D.); *Ražby mincí arcibiskupa Rudolfa Jana Habsbursko-*

vztahu k Olomouci.¹⁰ Přednášky pak každý večer doplnily komentované prohlídky arcibiskupského paláce i výstavy v kryptě katedrály, kterou tak v podstatě ukončily.

Ještě před tím na konci října 2019 proběhly i specializované prohlídky Kláštera premonstrátů Teplá, věnované životním osudům řeholníků, devastaci areálu kanonie i uměleckých sbírek v letech 1948–1989, které měly připomenout třicáté výročí sametové revoluce.¹¹ Druhý červnový pátek následujícího roku jsme v rámci Noci kostelů znovu zúročili výsledky pořádacích a inventarizačních prací na vysokomýtském děkanství a připravili jsme výstavu věnovanou patronům tamního kostela i královského věnného města Vysokého Mýta.¹² Přestože byla část plánovaných odborných setkání zrušena, zúčastnili jsme se mezinárodní konference u příležitosti 100. výročí založení Státní archivní školy, nazvané *Doména diletanství*,¹³ vědecké konference *Škola, učitel a žák. Proměny české školy ve 2. polovině 19. století*¹⁴ a workshopu *Sebe prezentace, sebeobhajoba a uchování paměti*.¹⁵

I přes nepříznivou epidemiologickou situaci v roce 2020 se během letního uvolnění podařilo realizovat všechny naplánované praktické kurzy věnované posluchačům. Díky nové akreditaci vznikla možnost zahrnout do rozvrhu praxi v paměťových institucích, které si posluchači vybírají a domlouvají

-lotrinského (PhDr. Filip Hradil); *Arcibiskup Rudolf Jan Habsbursko-lotrinský jako zakladatel Vítkovických železáren* (prof. PhDr. Aleš Zářický, Ph.D.).

¹⁰ *Arcibiskup Rudolf Jan Habsbursko-lotrinský, arcivévoda rakouský jako protektor olomoucké univerzity* (prof. PhDr. Jiří Fiala, CSc.); *Proměny olomoucké pevnosti v době působení arcibiskupa Rudolfa Jana Habsbursko-lotrinského* (doc. PhDr. Michael Viktořík, Ph.D.); *Olomoucký městský park v 19. století* (prof. PhDr. Pavel Zatloukal).

¹¹ Prohlídky ve dnech 26. až 28. října 2020 pod záštitou Hroznatovy akademie při Klášteře premonstrátů Teplá vedla Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

¹² Noc kostelů se odehrála 12. června 2020, výběr a popis exponátů uskutečnily a návštěvníky formou komentovaných prohlídek provedly Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D. a Mgr. Věra Slavíková, Ph.D.

¹³ Konference, pořádaná Katedrou pomocných věd historických a archivního studia FF UK ve spolupráci s Národním archivem v Praze, se konala 7.–8. listopadu 2019. Příspěvek *Pomocné vědy historické v publikacích profesorů historie C.k. Františkovy univerzity v Olomouci* prezentovala Mgr. Ema Šimková, Ph.D.

¹⁴ Konference, pořádaná Státním oblastním archivem v Praze, Státním okresním archivem Kolín, Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského a Základní školou Kolín V, se konala 14.–15. listopadu 2019. Příspěvek *Změny v obsahu a metodách výuky ženských ručních prací v návaznosti na přijetí Hasnerova zákona a souvisejících předpisů* proslovila Mgr. Ema Šimková, Ph.D.

¹⁵ Workshop, pořádaný Oddělením památkové vědy ÚTAM AV ČR ve spolupráci s Historickým ústavem AV ČR a NPÚ Telč, 7. listopadu 2019. Příspěvek: *Carolus Mitis (1643–1714) – první historik želivské premonstrátské kanonie* přednesla Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

sami. Často se jedná o průvodcovské služby na různých hradech a zámcích či místních muzeích, díky nimž si posluchači mohou představit běžný provoz těchto institucí a navázat důležité vazby. V tomto roce rovněž proběhly tradiční terénní praxe, a to díky zájmu studentů archivnictví a historie, ale rovněž institucí, jež vlastní velké množství písemných či hmotných pramenů. Díky jejich pochopení a vytvoření příznivých podmínek, mezi něž patřilo poskytnutí bezplatného ubytování, se účastníci věnovali pořádání, evidenci a dokumentaci historických pramenů, procvičili si na autentickém materiálu řadu dovedností při jeho určování, popisu a pořádání a mnohdy přispěli k jeho záchraně. Bylo tomu tak při katalogizaci zejména mladšího knihovního fondu v programu Tritius v Diecézní knihovně v Litoměřicích (20.–28. června 2020), při třídění navráceného historického fondu bibliotéky premonstrátské kanonie v Želivě, 5.–12. července 2020). Velké množství práce si vyžádal popis a dokumentace uměleckých předmětů – obrazů, soch, užitého umění i rozsáhlé numismatické sbírky prof. PhDr. Miloše Stehlíka,¹⁶ odkázaných Benediktinskému opatství v Rajhradě (3.–9. září 2020). Všechny semináře byly obohaceny i o exkurze a prohlídky běžně nepřístupných prostor – v případě obou klášterů se jednalo o budovy areálu, účastníci praxe v Litoměřicích navštívili cisterciácký klášter v Oseku, poutní areál v Bohosudově, památky města Roudnice nad Labem, hrad v Krupce a zámek v Ploškovicích.

Na detailní průzkum a interpretaci areálu premonstrátské kanonie v Teple u Mariánských Lázní byl zaměřen seminář *Stavební památka – porozumění a dokumentace kulturně-historického fenoménu*, který se konal 24.–31. srpna 2020. Lektory – pocházející nejen z Katedry historie FF UP, ale také Semináře dějin umění FF MU a dalších institucí¹⁷ – usilovali účastníkům představit areál živé řeholní instituce jako pramen, k němuž je možné přistupovat z různých stran. Různé budovy a místnosti kanonie byly posluchačům přiblíženy

¹⁶ Prof. PhDr. Miloš Stehlík (14. 11. 1923 – 13. 2. 2020) byl historik umění, zaměřující se na barokní sochařství a památkovou péči, dlouhodobě působící na brněnském památkovém ústavu a v Seminári dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Benediktinskému opatství odkázal nejen své rozsáhlé sbírky, ale věnoval mu ještě za svého života i rozsáhlou knihovnu a archiv. Zatímco zpracování rozsáhlé knihovny probíhá již několik let, původně pod vedením Mgr. Filipa Krinkeho (a za spolupráce Mgr. Lenky Vlachové a Mgr. Markéty Poskočilové) a nyní Mgr. Dany Suré, rozsáhlá písemná pozůstalost převezaná Katedru historie FF UP v červenci 2020 na své zpracování teprve čeká. Více než 50 banánových krabic zahrnuje i písemnosti manželky prof. Stehlíka historičky umění PhDr. Vlasty Kratinové, CSc. (25. 3. 1920 – 5. 11. 2005) a jejího otce univerzitního profesora psychologie Ferdinanda Kratiny (7. 5. 1885 – 14. 12. 1944).

¹⁷ Lektory byli Ing. Jiří Bláha, Ph.D., doc. Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D., Mgr. Robert Mečkovský, Ph.D., Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D. a Mgr. Věra Slavíková, Ph.D.

jako stavební úloha, umělecké dílo i prostor, v němž probíhal život řeholníků. Kromě olomouckých a brněnských vysokoškolských studentů se semináře zúčastnila i jedna frekventantka programu Talnet zaměřeného na práci s nadanými žáky středních a vysokých škol.¹⁸

Většina kurzů by nemohla proběhnout bez vstřícnosti zmíněných institucí, nadstandardní spolupráce pokračovala především s Vlastivědným muzeem v Olomouci, díky níž je možné exkurzemi seznámit studenty prvního ročníku s tímto typem paměťových institucí. Osvědčila se rovněž možnost inventarizace osobních fondů uložených v archivu muzea jako bakalářských diplomových prací, při nichž studenti získávají potřebné praktické znalosti s pořádáním zajímavého archivního materiálu, muzeum pak možnost zpřístupnění badateli žádaných osobních fondů.¹⁹ Kooperace s VMO pokračovala již třetím ročníkem Letní školy numismatiky, pořádané PhDr. Filipem Hradilem a doc. PhDr. Jiřím Militkým, Ph.D. (Numismatické oddělení Národního muzea v Praze) v termínu 21.–23. srpna 2020, kterou se podařilo zorganizovat v prostorách katedry, kde se na organizačním zajištění podíleli také studenti 3. ročníku archivnictví.²⁰

Tradičně se rozvíjí spolupráce s řadou archivů v bezprostředním okolí – kromě olomoucké pobočky Zemského archivu Opava je třeba zmínit i vstřícnost pracovníků Státního okresního archivu v Prostějově, díky níž bylo možné zacelit mezery v příruční knihovně oddělení archivnictví, stejně jako emeritního ředitele novojičinského PhDr. Karla Chobota, který nám věnoval periodika a regionální práce. Spolupráce pokračovala i s dalšími institucemi – kromě již výše zmíněných subjektů římskokatolické církve²¹ se prohloubila kooperace s Archivním a muzejním oddělením Úřadu Ústřední rady

¹⁸ Dosud byla čtyři místa na kurzu rezervována pro vítěze celostátního kola Dějepisné olympiády. Protože se letos celá olympiáda konala jiným způsobem, byla účast žákyně 2. stupně základní školy zprostředkována Mgr. Janou Janouškovou, metodičkou-specialistkou pro podporu talentovaných na Národním institutu pro další vzdělávání.

¹⁹ Dokončen byl fond s písemnostmi hudebního skladatele Josefa Nešvery, který zpracovala Vendula Minaříková jako svou bakalářskou práci a v září 2020 ji také obhájila.

²⁰ Barbora Řepová a Lukáš Smolka.

²¹ Kromě Biskupství litoměřického, kde spolupráce funguje již řadu let díky tamnímu archiváři a absolventu archivnictví Mgr. Martinu Barusovi, se jedná zejména o řeholní instituce – Českomoravskou provincii Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – Milosrdných bratří sídlící v Brně, Benediktinské opatství Rajhrad a Kanonie premonstrátů v Teplé a Želivi, jejichž zastaveným patří velké poděkování za otevřenost a vstřícnost vůči našim posluchačům.

Církve československé husitské,²² s Krajskou expoziturou Skautského institutu v Olomouci²³ a také s Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích.²⁴

Naši studenti se také účastní pořádacích prací dokumentů Centra exilových studií, které byly na konci ledna 2019 převezeny z dočasné úschovy v SOkA Olomouc do depozitárních prostor sekce archivnictví. Po hrubém roztřídění archiválií, periodik a knih probíhá zpracovávání jednotlivých osobních fondů formou diplomových prací²⁵ či v rámci diplomového semináře, ale zejména jejich postupné pořádání pod vedením Bc. Markéty Hašové.²⁶ Dokumenty Centra exilových studií tak mohou být zpřístupňovány, což je žádoucí vzhledem k zájmu badatelů.

Souběžně se jednotlivé ročníky posluchačů archivnictví zúčastnily odborných praxí ve státních archivech, ale také exkurzí do různých typů archivů,²⁷ na nichž se podílela i olomoucká studentská sekce České archivní společnosti. Její činnost, stejně jako další studijní i mimostudijní aktivity výrazně omezila epidemie koronaviru, a tak neproběhla ani každoroční valná hromada této profesní organizace, ani Mezinárodní den archivů, v jehož rámci připravují naši studenti dobrodružnou hru pro děti z CMŠ Ovečka.

²² Díky vstřícnosti vedoucího zmíněného oddělení, kterým je Mgr. Marcel Sladkowski, došlo k vytipování vhodných fondů pro pořádání a inventarizaci v rámci bakalářských prací, příp. diplomového semináře.

²³ V následujícím školním roce bude odevzdán inventář 8. skautského střediska Vládi Tylšara v Olomouci, který jako bakalářskou práci zpracovává Barbora Řepová. Poté budou obdobným způsobem inventarizovány i další fondy (Okresní rada Junáka v Olomouci, Rádcovská škola Olomouc) a soubory tištěných písemností.

²⁴ Pro muzeum prováděla přepis a překlad nejstarších přírůstkových knih (muzeum bylo založeno roku 1877) Mgr. Ema Šimková, Ph.D.

²⁵ V září 2020 obhájil Lukáš Smolka výše uvedenou zdařilou bakalářskou práci, v níž zpřístupnil tři fondy: Karel Alex Pospíchal, generálmajor v. v. 1913–2006, Československá obec legionářská v zahraničí (1949/1976–1995/2004/) a Svaz letců svobodného Československa (1970–1995/2004/). Jmenovaný si také zvolil jako téma magisterské diplomové práce inventarizaci dalšího fondu Československý zahraniční ústav v exilu (1949–1969). Bc. Markéta Hašová zpracovává dosud nerozbalené dodatky k nejvýznamnějšímu fondu Centra, kterým je Rada svobodného Československa z let 1974–1993. Kromě toho je zadáno formou závěrečných prací uspořádání osobních fondů: Petr Hrubý (1952–1987, magisterská práce Terezy Antošové), Antonín L. Nehasil (1937–1970, bakalářská práce Michaely Gomolové) a také písemností doc. PhDr. Miloše Kouřila (1932–2013), které jsou uloženy v Centru.

²⁶ Jmenovaná společně s Monikou Hudákovou a Lenkou Uhlířovou provedla osignování a soupis knihovny Centra, základní roztřídění jeho spisovny, revizi více než padesáti kartónů podkladů pro české vysílání Radia Svobodná Evropa a zahájila též soupis rozsáhlého fondu periodik.

²⁷ Archiv města Brna (listopad 2019), Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc (říjen 2019), Národní archiv v Praze (únor 2020).

Ovšem ještě v roce 2019 uspořádala studentská sekce ČASu několik neformálních akcí archivářů – vedle setkání s prvním ročníkem 1. října se jednalo zejména o tradiční pasování archivářů, které se konalo ve dnech 11. a 12. října 2019 v Prostějově. Po příjezdu jsme si v pátek odpoledne díky vstřícnosti vedoucího archivu Mgr. Oldřicha Václavíka a jeho kolegů prohlédli jednotlivé prostory prostějovského archivu, a to včetně konzervátorské dílny. Po exkurzi jsme si prozkoumali klášter milosrdných bratří a přilehlý kostel sv. Jana Nepomuckého, dále farní kostel Povýšení sv. Kříže se zajímavou historií a uměleckými díly z první poloviny 20. století. Páteční večer a noc pak byla věnována samotnému plnění úkolů, na jehož konci čekalo slavnostní uvedení uchazečů z prvního ročníku do stavu archivářského. Ještě v prosinci 2019 se studentská obec archivářská sešla na tradičním předvánočním večírku. Vedle čistě archivářských aktivit se posluchači archivnictví účastnili i dalších akcí organizovaných Katedrou historie FF UP, tedy i každoročního plesu katedry historie s názvem Stříbrné plátno.

Mgr. Věra Slavíková, Ph.D.
Katedra historie
Sekce archivnictví
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Na Hradě 5
771 80 Olomouc
Česká republika
e-mail: vera.slavikova@upol.cz